Kultūras ministrija

Sabiedrības integrācijas fonds

Sieviete - māmiņa

diskusija

Domnīca Domino

19.08.2023.

DOMNĪCA DOMINO

Sieviete

Sieviete ir radīta, lai nestu pasaulē mīlestību un harmoniju. Sievietes vērtība nav balstīta uz viņas materiālajiem sasniegumiem, bet gan vienkārši skaistumā un harmonijā, ko viņa sniedz pasaulei ar savu būtību. Tā ir viņa, kas ienes pasaulē harmoniju, kas māca samīļot, mīlēt ar maigumu un kura padara pasauli skaistu.

Pāvests Francisks, 09.02.2017.

Sieviete mūsdienās

Sieviete Latvijā var brīvi izvēlēties – būt mamma, veidot karjeru vai darīt visu kopā.

Sievietēm nav nekādi ierobežojumi iegūt labu izglītību.
Ir iespējas ieņemt arī vadošus amatus.

Esam no tām valstīm, kur prezidenta amatā ir bijusi sieviete, ministru amatos ir sievietes, tāpat sievietes ir arī veiksmīgu uzņēmumu vadītājas.

Sievietes sevi parāda kā veiksmīgas skolotājas, ārstes, zinātnieces, mācītājas.

Arvien biežāk mēs sabiedrībā sastopam sievietes vēsturiski vīrišķās profesijās kā pilotes, kuģu kapteines, kravu automašīnu vadītājas u.c.

Tam visam pāri sievietes ir tās, kuras ir mājas pavarda turētājas, atbalstošas draudzenes savai otrajai pusei, gādīgas sievas un mammas.

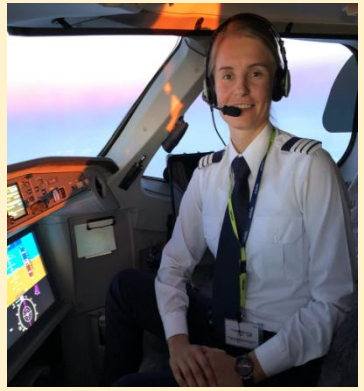

Fotogrāfijas no interneta resursiem

Sieviete mūsdienās

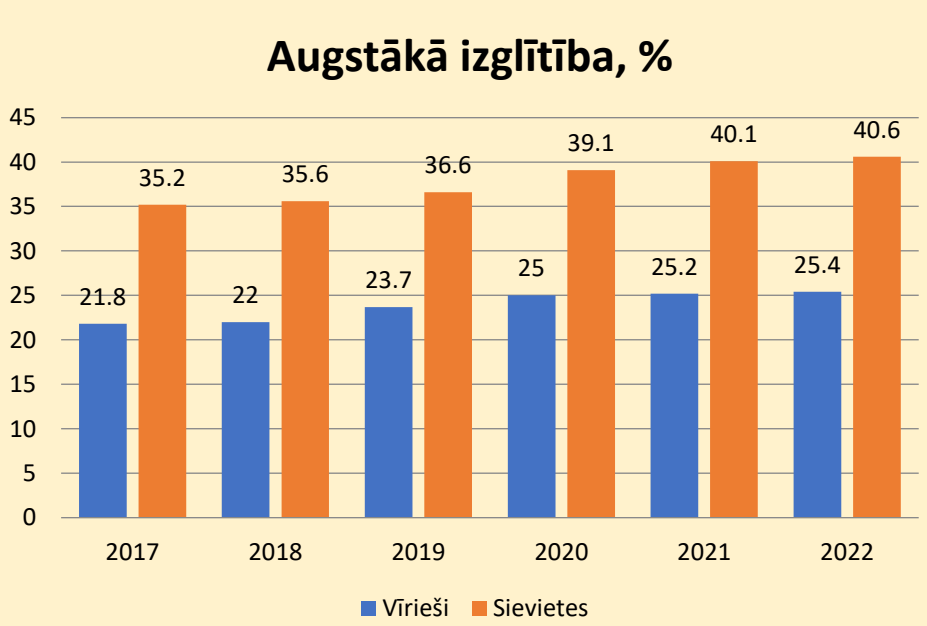

2022.gadā Latvijā 40,6 % sieviešu, bet tikai 25,4 % vīriešu bija augstākā izglītība. Sievietes ir mērķtiecīgākas iegūst izglītību un viņas kopumā ir labāk izglītotas nekā vīrieši.

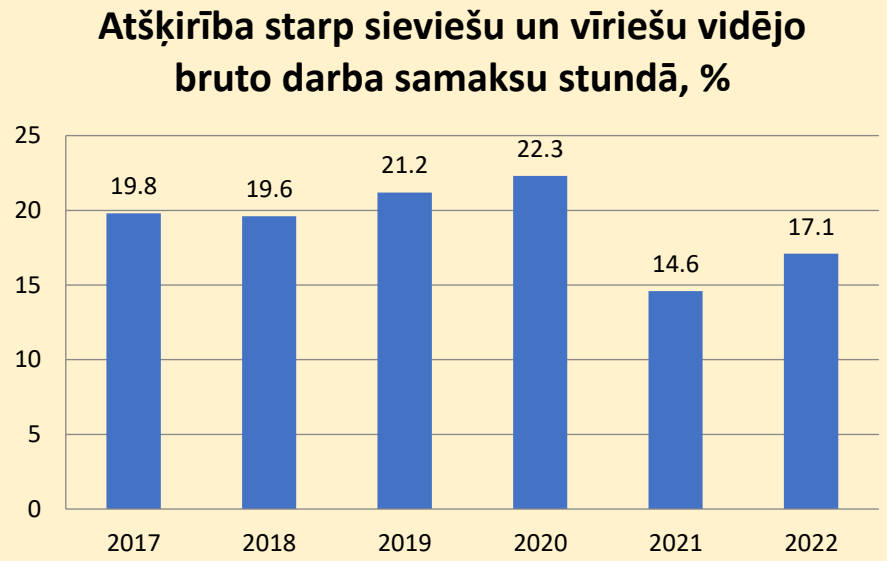

2017. - 2022.gada periodā sieviešu stundas vidējā bruto darba samaksa bija vidēji par 19,1% mazāka nekā vīriešu. Ja 2021.gadā starpība starp sieviešu un vīriešu stundas vidējo atalgojumu samazinājās, tad 2022.gadā tā atkal pieauga par 2,5 procentpunktiem.

Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) dati

Sievietes, vīrieši pēc profesijām %, 2022.gadā

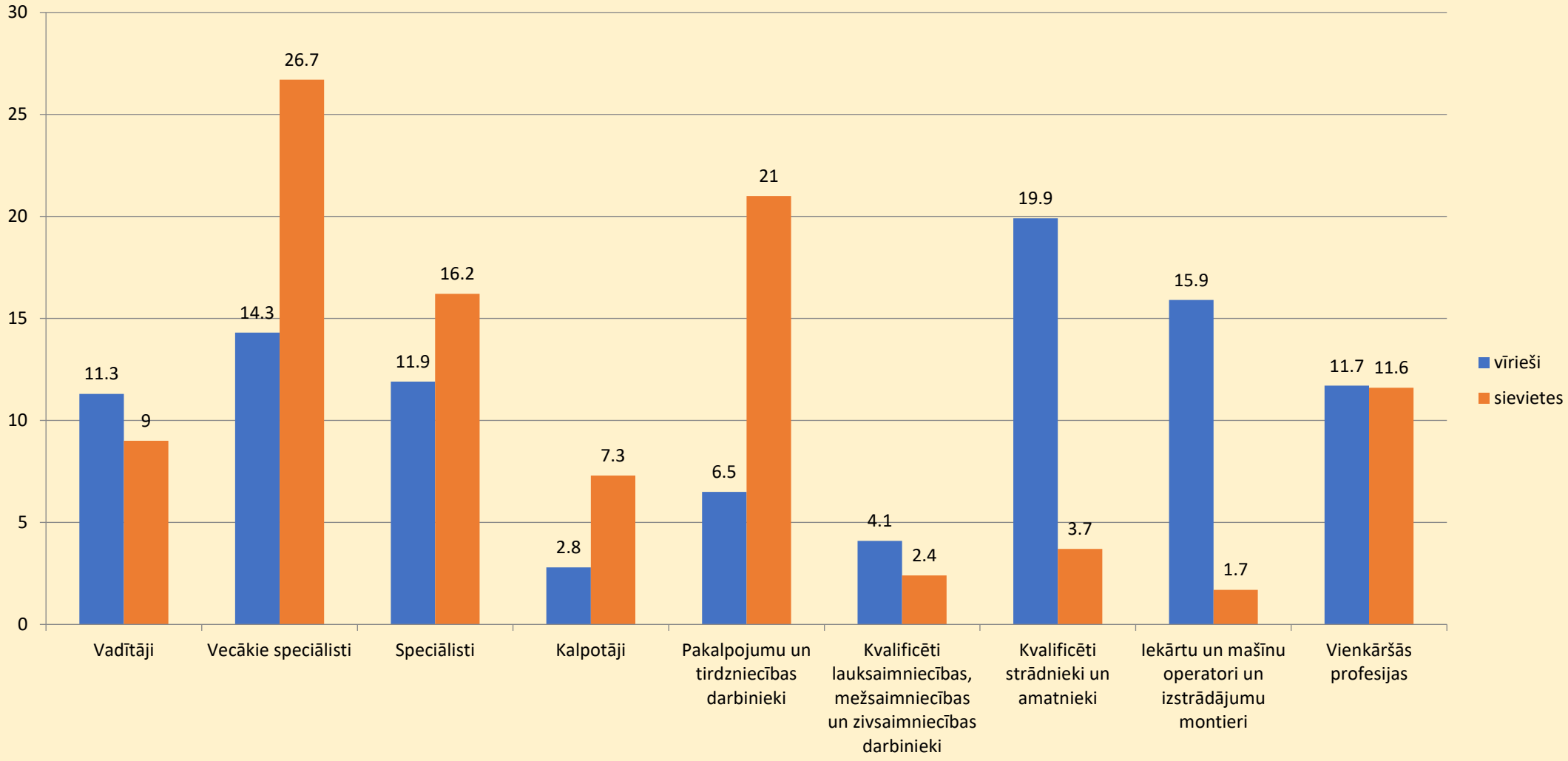

Sieviešu nodarbinātība pēc profesiju pamatgrupām (%)

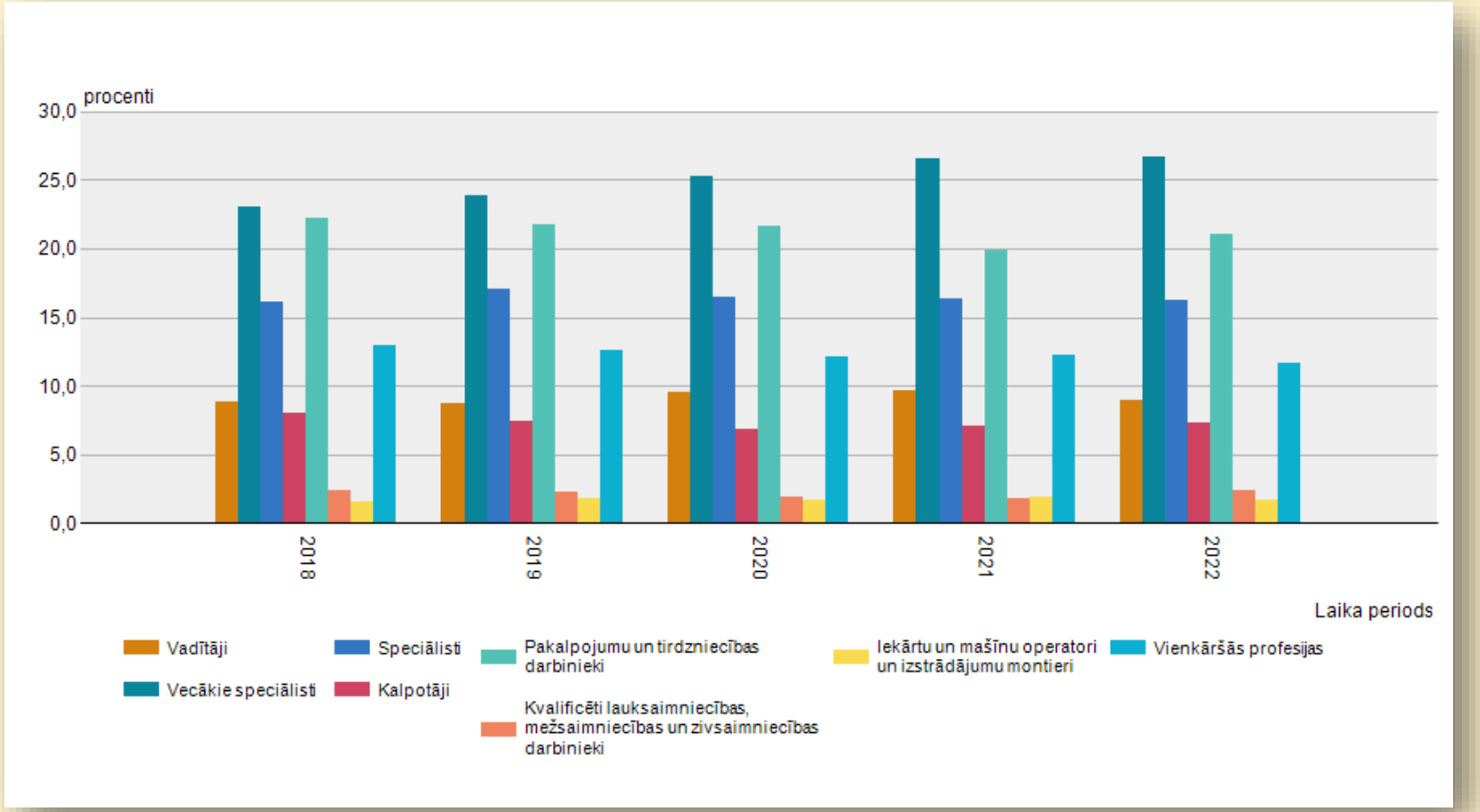

Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) dati

Sieviete mūsdienās

- **Sieviete ir mazāk finansiāli aizsargāta**

Latvijas darba tirgū sievietes ir zemāk apmaksātas nekā vīrieši, neskatoties uz to, ka katrai otrai sievietei ir augstākā izglītība.

Profesijas, kurās strādā visvairāk sievietes – pedagoģija, medicīna, valsts pārvalde (zemākie amati – sekretāres, referenti), apkalpojošā sfēra – pārdevējas, frizieri, pavāri.

Tā kā pedagogi, ārstniecības personāls – medmāsas, valsts pārvaldes referenti tiek algoti no valsts budžeta, tad jāpārskata valstī izstrādātā atalgojuma politika.

Turklāt valsts pārvaldei izstrādātā atlīdzības politika nav labvēlīga arī jauniešiem, kas ir inovatīvi, ar labām valodu zināšanām, jo valsts pārvaldē bieži viens no kritērijiem individuālās mēnešalgas noteikšanai pēc pārbaudes laika ir darba stāžs valsts pārvaldē.

Sieviete mūsdienās

- Vai vienmēr sievietei ir vajadzīga augstākā izglītība (bērnudārza audzinātājas, medmāsas, pārdevējas)?
- Vai valsts/pašvaldību iestādēm būtu jābūt kā paraugam privātajam sektoram atlīdzības politikā (lai novērstu nevienlīdzību atalgojuma jautājumos)?
- Vai Latvijas demogrāfiskā politika tiek veidota uz pabalstiem vai tomēr domājot ilgterminā, kā veidot sociāli labvēlīgu darba vidi un uzņēmējdarbības iespējas sievietei, lai tā justos stabili un droši?
- Vai sociālie pabalsti ir nepieciešami, vai tiem ir jābūt regulāri izmaksājamiem pabalstiem vai terminētiem? Piemēram, maznodrošinātā statuss vai, ja sieviete ir nonākusi krīzes situācijā, primāri ir jāsniedz gan psiholoģiskais, gan materiālais atbalsts, bet turpmāk ir jābūt tādām programmām, ar kuru palīdzību valsts spēj integrēt sievieti patstāvīgā dzīvē?

Sieviete māmiņa

Kopš 1994.gada jaundzimušā mātes vidējais vecums palielinās. Visaugstākie dzimstības rādītāji ir sievietēm 25 – 34 gadu vecumā. Pamazām pieaug bērnu skaits, kas piedzimst sievietēm pēc 40 gadiem.

Jaundzimušā mātes vidējais vecums Latvijā 2021. gadā bija 30,2 gadi, 2020. gadā 30 gadi (kopš 2011. gada tas palielinājies par 1,6 gadiem), mātes vidējais vecums, piedzimstot pirmajam bērnam, 2021. gadā bija 27,8 gadi, un arī šim rādītājam ir tendence pieaugt. (stat.gov.lv)

Statistikas dati par māmiņu vecumu

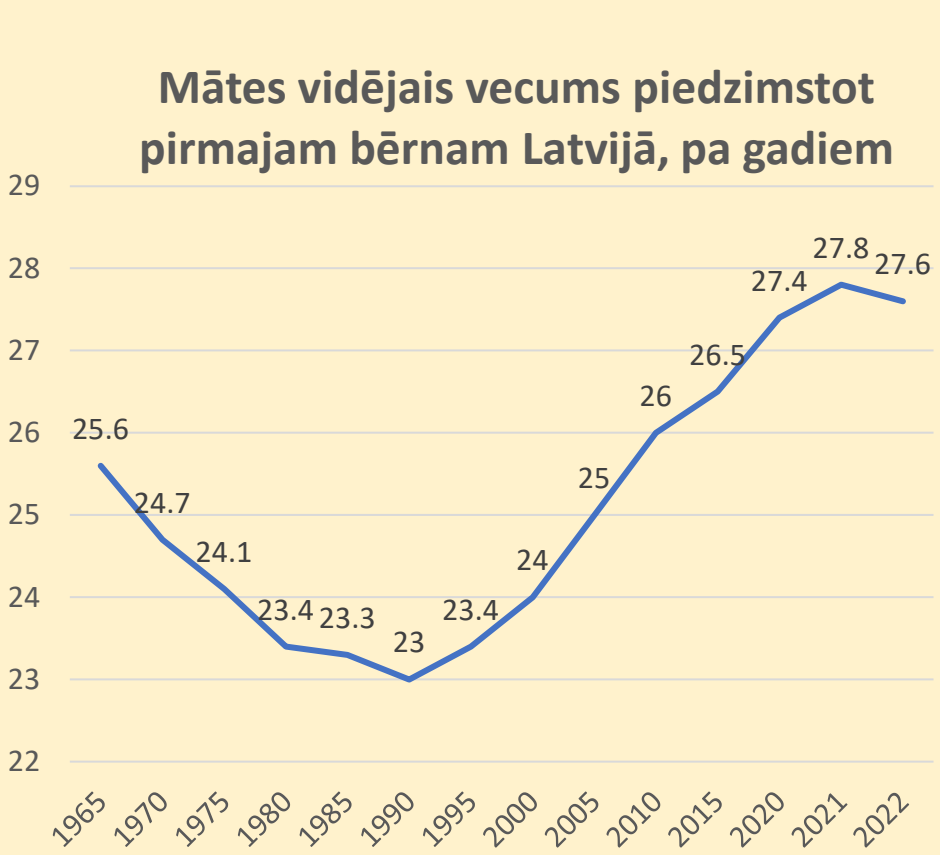

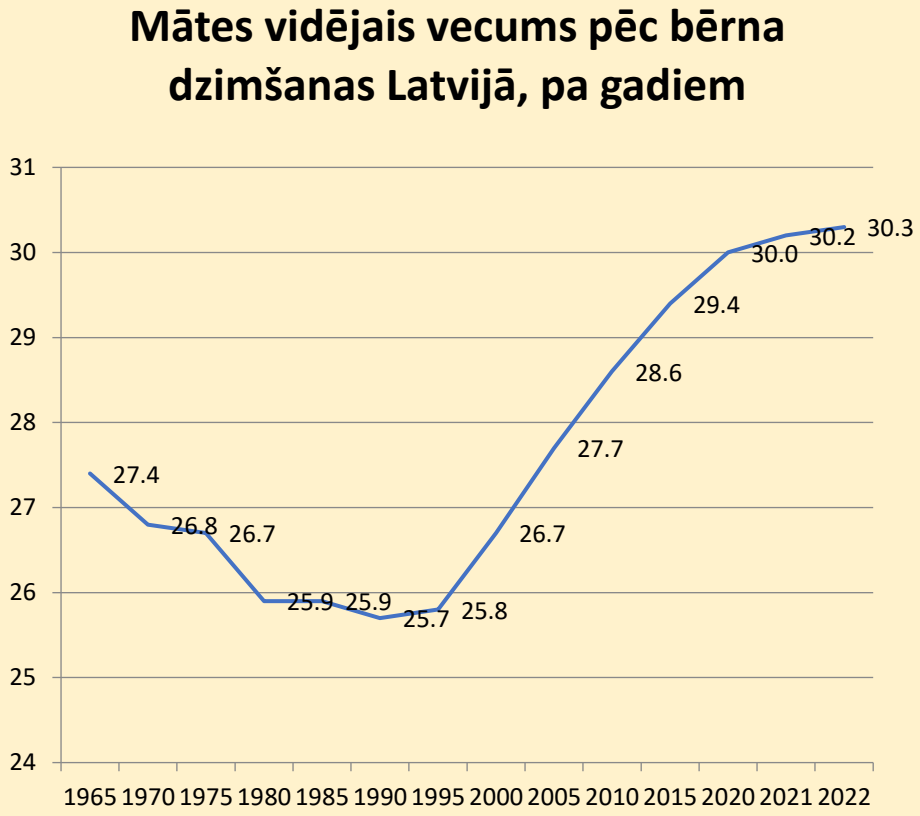

Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) dati

Sieviete māmiņa

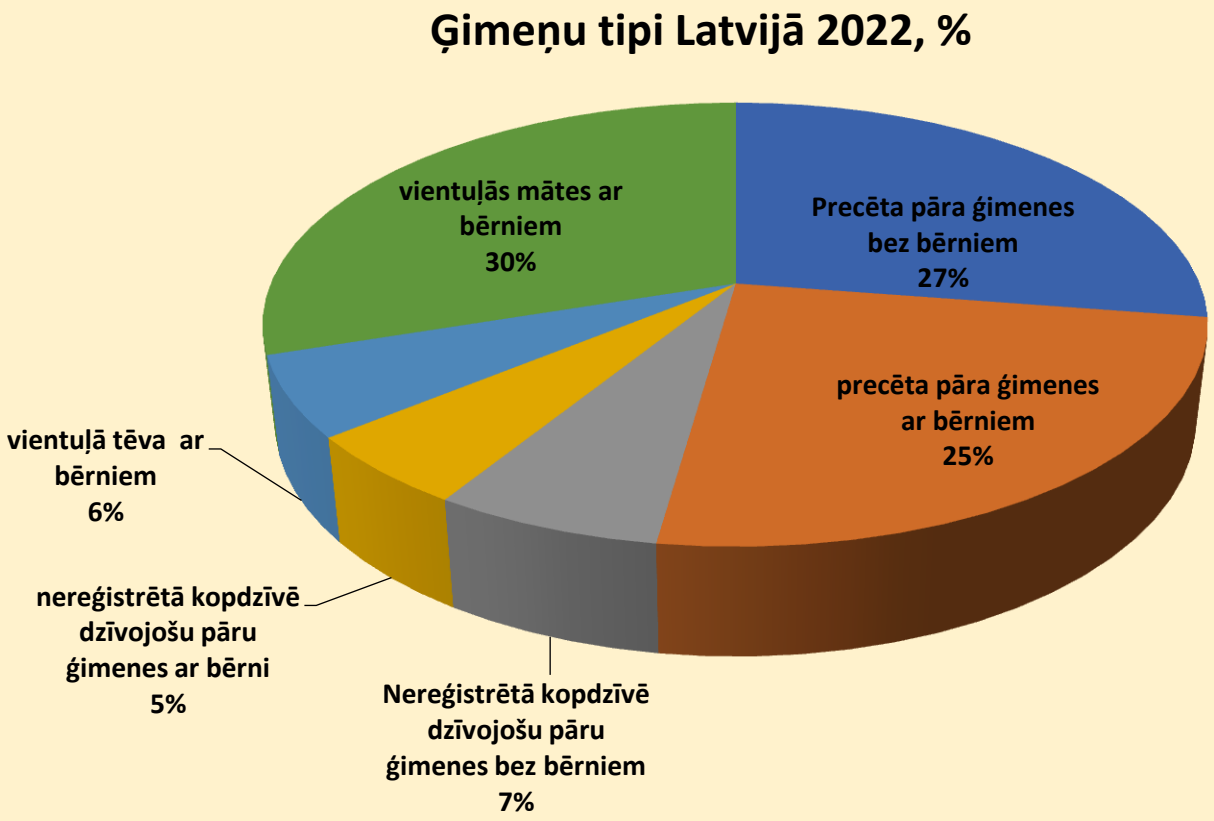

Statistikas dati rāda, ka visizplatītākais ģimenes tips Latvijā ir vientuļā vecāka ģimene - 36 % ģimeņu bija viens vecāks (visbiežāk māte) ar vienu vai vairākiem nepilngadīgiem bērniem.

Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) dati

Dažādu atbalsta pasākumu pieejamība pirms un pēc bērniņa ienākšanas ģimenē

- Valsts apmaksāti veselības aprūpes pakalpojumi, kas saistīti ar grūtniecību, dzemdību palīdzības saņemšanu un pēcdzemdību veselības aprūpi periodā līdz 70 dienām, ja izvēlētais ārsts (ginekologs, ģimenes ārsts, vecmāte u.c.) ir līgumattiecībās ar valsti *(MK 28.08.2018. noteikumi Nr.555 ''Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība'', MK 25.07.2006. noteikumi Nr.611 ''Dzemdību palīdzības nodrošināšanas kārtība'');*
- 10 darba dienu atvaļinājums personai, kas iesaistās bērna aprūpē, ja bērnam nav tēva (piešķir ne vēlāk kā 6 mēnešu laikā pēc bērna piedzimšanas) *(Darba likuma 155. panta pirmā prim daļa, **spēkā no 01.08.2022**., likuma grozījumos iestrādāti Latvijas Daudzbērnu ģimeņu apvienības priekšlikumi);*
- studējošā kredīta dzēšana 30 procentu apmērā no neatmaksātās summas par katru bērnu, ja studiju laikā vai pēc augstākās izglītības iestādes absolvēšanas kredītņēmējam piedzimst bērns (arī ja kredītņēmējs adoptē bērnu). Minētais nosacījums attiecas uz abiem vecākiem *(MK 21.04.2020. noteikumi Nr.231 ''Noteikumi par studiju un studējošo kreditēšanu studijām Latvijā no kredītiestāžu līdzekļiem, kas garantēti no valsts budžeta un starptautisko finanšu institūciju līdzekļiem '' 46.p.)*
- viena apmaksātu brīvdienu izlaiduma dienā, amatpersonai (darbiniekam) vai tās bērnam absolvējot izglītības iestādi valsts vai pašvaldības institūcijā strādājošajam, ja to paredz iekšējie normatīvie akti, pašvaldības saistošie noteikumi, darba koplīgums vai darba līgums *(Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums 3.panta ceturtās daļas 4.punkts)*
- darbinieka, kuram ir bērns līdz 8 gadu vecumam, tiesības lūgt veikt darbu attālināti *(Darba likuma 148.panta septītā daļa, **spēkā no 01.08.2022.)***
- valsts apmaksāta medicīniskās apaugļošanas veikšana sievietēm līdz 40 gadu (ieskaitot) vecumam, kā arī pēc 40 gadu vecuma, ja iepriekš uzsāktās medicīniskās procedūras ir bijušas veiksmīgas (iepriekš pakalpojumu varēja saņemt sievietes līdz 37 gadu vecumam) *(MK 28.08.2018. noteikumi Nr.555 ''Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība'' 4.3.3.apakšpunkts)*
- ALTUM atbalsta programma ģimenēm ar bērniem (līdz 23 gadiem) un jaunajiem speciālistiem (ar vidējo profesionālo vai augstāko izglītību līdz 35 gadiem), no 2023.gada 1.jūlija apstiprināta jauna programma "Balsts", kas daudzbērnu ģimenēm piedāvās neatmaksājamu valsts subsīdiju mājokļa iegādei vai būvniecībai 8 000-12 000 euro apjomā.

Atsevišķi plānotie atbalsta pasākumi

Tautas ataudzes stratēģija ĢIMENE – LATVIJA – 2030 (2050) ATJAUNOJAMIES! - **visaptveroša un mērķtiecīga valsts ilgtermiņa atbalsta programmu ģimenēm ar bērniem tautas ataudzes sekmēšanai, veidojot Latviju par ģimenēm ar bērniem draudzīgāko valsti.**

Tiek plānots:

- veicināt uzņēmējdarbību, kas ir orientēta uz atbalstu vecākiem ar nepilngadīgiem bērniem;
- sniegt emocionālo, psiholoģisko atbalstu pāriem gan veicinot ģimeņu stiprināšanu, gan sniedzot atbalstu krīzēs;
- sniegt ģimenes plānošanas pakalpojumu sniedzējiem grūtniecības testēšanas un konsultēšanas pakalpojumu kā daļu no ģimenes plānošanas pakalpojumiem;
- veidot droši apdzīvotu vidi - drošs ceļš bērnam uz skolu – pieejama infrastruktūra no mājvietas līdz gala mērķim;
- nodrošināt kvalitatīvu īres dzīvokļu piedāvājumu ģimenēm ar bērniem, kreditēšanas pakalpojumu pieejamību;
- izveidot plašu pirmsskolas vecuma bērna aprūpes un pieskatīšanas pakalpojumu sistēmu, tajā skaitā: bērnu īslaicīgai pieskatīšanai, SOS pieskatīšanu ārkārtas gadījumos, pagarinātās dienas grupas pieejamības nodrošināšana, u.c.;
- logopēda pakalpojuma pieejamības nodrošināšana, tajā skaitā bērnudārzos un skolās;
- priekšlaicīgas pensionēšanās iespējas vecākiem - bērnu mātēm (izņēmuma gadījumos tēvs) – par katru bērnu (sākot ar diviem bērniem) 1 gadu ātrāk.

Papildus motivējoši atbalsta pasākumi

- Pirmā mājokļa iegādes atvieglojumi?
- studiju kredīta daļēja dzēšana (šobrīd tikai studējošā kredīta dzēšana 30 % apmērā par katru bērnu)?
- bezmaksas psihologa konsultāciju pieejamība pēcdzemdību periodā?
- vairāk NVO pasākumi sievietēm sevis izzināšanai, piemēram, radošās darbnīcas, meditācijas, kopā būšana?
- atbalsts mazās uzņēmējdarbības uzsākšanai (telpas, konsultācijas, noteiktā laika periodā nodokļu atvieglojumi, lai tiktu atbalstītas amatnieces, rokdarbnieces un mākslinieces)?

Kas Jūsuprāt vēl būtu nepieciešams, lai atbalstītu sievietes un viņas justos sociāli drošāk?

Priekšlikumi

Likumu samērošana.

Darba likumā iekļaut normu par apmaksātu brīvdienu bērna izlaiduma dienā (šobrīd šāda iespēja ir tikai valsts un pašvaldību darbiniekiem, ja to paredz iekšējie normatīvie akti, atbilstoši Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 3.panta ceturtās daļas 4.punktam)

Darba likumā iekļaut normu, ka darbiniekam, kura aprūpē ir bērns līdz 18 gadiem, vismaz 5 dienas iepriekš informējot tiešo vadītāju, ir tiesības apmeklēt pirmsskolas/skolas pasākumu līdz 4 stundām (īslaicīga prombūtne).

Priekšlikumi

Likumā par mājokļu būvniecību ietvert atvieglojumus tiem uzņēmējiem, kas būvē īpašumus nodrošinot dzīvojamo platību vismaz ar trim guļamistabām.

Priekšlikumi

Likumā ’’Par valsts pensijām’’ iekļaut normu, ka bērnu vecākiem ir tiesības uz vecuma pensiju pirms likumā noteiktā vecuma sasniegšanas (šobrīd 65 gadi), tik gadus iepriekš, cik bērnu atrodas vecāka aizgādībā.

Paldies par uzmanību, ieteikumiem un ierosinājumiem!